

B86/01

7 februari 1986.

OVERZICHT WESTEUROPEES COMMUNISME / NOVEMBER-DECEMBER 1985.

Het eind van het jaar 1985 leverde voor wat betreft het Westeuropese communisme geen werkelijk opzienbarende gebeurtenissen op. De hoogste frequentie in de pers kreeg nog de berichtgeving over de ontwikkeling in de Finse CP, die opnieuw verder in de richting van een definitieve splitsing ging. Vermeldenswaard op het gebied van het interne partijgebeuren waren verder een zekere malaise die zich in de Italiaanse CP manifesteerde en, binnen het Griekse communisme, een verbetering in de verhouding tussen de twee in Griekenland bestaande, met elkaar concurrerende CP-en, de zg. "binnenlandse" en de "buitenlandse" KKE.

In de sfeer van de internationale partijbetrekkingen werd de aandacht getrokken door het herstel van het contact tussen de Oostenrijkse en de Chinese CP. De CPCH heeft inmiddels al met heel wat Westeuropese CP-en de relatie - verbroken in de jaren '60 n.a.v. het conflict tussen Moskou en Peking - hersteld. Aanvankelijk beperkte Peking zich daarbij tot de partijen met een kritische houding tegenover Moskou. Sinds enige tijd is de CPCH een stap verder gegaan door ook met orthodoxe op Moskou gerichte CP-en de verhouding weer op te nemen. De Oostenrijkse CP behoort tot deze laatste categorie.

Van het electorale front viel zoals de laatste paar jaar regelmatig het geval is, opnieuw communistisch verlies te melden. Op Cyprus verloor de CP, de AKEL, bij algemene verkiezingen 5%. De Portugese CP boekte bij plaatselijke verkiezingen eveneens verlies.

Finse CP verder naar definitieve splitsing.

Nadat de partijleiding, die intussen geheel in handen van de reformistische meerderheid was gekomen, al eerder in het afgelopen jaar de districtsorganisaties die beheerst worden door de orthodoxe minderheid - maar nog niet de individuele orthodoxe partijleden - uit de partij had gezet* , ging de Finse CP (SKP) eind vorig jaar opnieuw verder in de richting van een definitieve splitsing.

Dat gebeurde doordat de minderheid in november een zg. "Comite van SKP-organisaties" oprichtte. Het doel van dit comite was volgens de initiatiefnemers de continuering van "een werkelijke communistische politiek" in Finland. Het nieuwe orgaan pretendeerde dan ook niet een overkoepeling te vormen van alleen de buiten de partij geplaatste districtsorganisaties - wat het in feite was - maar van alle SKP-districtsorganisaties. In het bestuur van het comite namen o.a. zitting SINISALO, de bekende neo-stalinistische voorman van de orthodoxe vleugel, en KAJANOJA, die een aantal jaren geleden nog als representant van een middengroep tot partijvoorzitter werd gekozen maar die tijdens zijn, inmiddels beëindigde, voorzitterschap al sterk naar de orthodoxen overhelde.

De oprichting van het comite, door de opposanten ook wel "Eenheidscomite" genoemd, vormde voor de SKP-leiding een zodanige uitdaging dat een tegenzet niet kon uitblijven. Half december besloot het CC-SKP om in de eerste helft van 1986 de partijlidmaatschapskaarten te gaan omwisselen. Een nieuwe kaart zullen alleen diegenen kunnen krijgen die behoren tot een van de door de SKP-leiding erkende districtsorganisaties. Leden die kiezen voor een van de bij het Eenheidscomite aangesloten districtsorganisaties, zullen niet langer voor het SKP-lidmaatschap in aanmerking komen.

Het CC besloot bovendien om nu eindelijk eens werk te gaan maken van de herziening van het huidige partijprogramma, dat dateert van 1969. Meerderheid en minderheid konden het tot nu toe over deze slepende kwestie niet eens worden. Het valt te verwachten dat bij een herziening onder auspiciën van de reformistische meerderheid een partijprogramma zal ontstaan dat voor de orthodoxen volstrekt onaanvaardbaar zal zijn.

Al met al is op deze manier een scenario gegeven dat binnen enkele maanden tot een definitieve splitsing van de Finse CP en tot het optreden in Finland van twee met elkaar concurrerende CP-en kan leiden - een situatie die o.a. al binnen het Griekse en het Spaanse communisme bestaat (daar zijn het er zelfs meer dan twee) en die eind vorig jaar ook binnen het Nederlandse communisme een feit werd. Alleen Moskou kan misschien een breuk nog voorkomen. Het heeft dat totnutoe inderdaad steeds geprobeerd. De aanpak was daarbij wel erg eenzijdig doordat de CPSU-leiding zich telkens weer achter de minderheid plaatste en de vernieuwingsgezinde meerderheid met politieke en ideologische dreigementen probeerde te intimideren. Gezien de nu genomen besluiten lijkt de meerderheid niet langer van zins haar koers door de parolen uit Moskou te laten beïnvloeden.

Malaise binnen Italiaanse CP

*Zie SBP-Focus B85/08, 12 november 1985.

In de Italiaanse CP (PCI) begon zich gedurende 1985 een zekere malaise af te tekenen die tegen het eind van het jaar steeds duidelijker werd. Zo moest in november vastgesteld worden dat de partij 50.000 leden minder had dan in november 1984. Was dit op een ledenbestand van ver boven het miljoen geen dramatisch verlies, bedenkelijker was dat de PCI bij de ledenwerving slecht in de markt bleek te liggen bij de jongeren en onder degenen die werkzaam zijn in de zg. "nieuwe" beroepen (automatisering, informatica e.d.). Wat de stemming er in de PCI ook niet beter op maakte, was het verlies dat de partij leed bij de lokale verkiezingen, voorjaar 1985. Bij die gelegenheid verloren de communisten in nogal wat plaatsen de meerderheid aan hun politieke opposanten en dat leidde ertoe dat er her en der communistische burgemeesters, gemeenteraadsleden maar ook ambtenaren (bijv. hoofden van gemeentelijke diensten en bedrijven) op straat kwamen te staan. Voor een deel van deze mensen konden nieuwe functies gevonden worden in het plaatselijke partijapparaat. De financiële consequenties daarvan kwamen dan echter voor rekening van de betreffende afdelingen, die ook al de revenuen moesten missen die zij voorheen uit het besturen van hun gemeenten trokken. Het gevolg was dat vele plaatselijke afdelingen in financiële problemen raakten. De malaise in de PCI hangt zeker niet in de laatste plaats ook samen met het feit dat de vervanging van BERLINGUER, anderhalf jaar geleden gestorven, door NATTA als partijleider, totnutoe geen succes is gebleken. NATTA komt over als kleurloos en slaagt er kennelijk onvoldoende in de partij onder controle te houden. De afnemende wervingskracht van de PCI en haar verminderende politieke invloed kunnen zeker mede gezien worden als een gevolg van NATTA's zwakke leiderschap. Inmiddels is besloten het partijcongres met een jaar te vervroegen om de problemen waar de partij voor staat, des te eerder te kunnen bespreken. Het vervroegde congres moet dit voorjaar plaatsvinden.

Toenadering tussen beide Griekse CP-en.

Tussen de beide in Griekenland bestaande CP-en, de orthodoxe, geheel op Moskou gerichte "buitenlandse" KKE en de reformistische "binnenlandse" KKE tekende zich op het eind van 1985 een verbetering in de onderlinge verhouding af. FLORAKIS, de leider van de orthodoxe partij, die tot voor kort er op uit was de concurrent achter negatieve etiketten weg te plakken, begon nu de "binnenlandse" KKE tot de progressieve krachten te rekenen, waarmee samenwerking gewenst was. De reformisten van hun kant gaven te kennen naamsverandering voor hun partij te overwegen om zodoende de provocatie die in de aanduiding "binnenlands" versus "buitenlands" zit, voor de orthodoxe groep weg te nemen.

De achtergrond van deze toenadering is vooralsnog niet erg duidelijk. Of het om iets van langere duur zal gaan, moet ook nog blijken. Duidelijk is wel dat de beide partijen elkaar vooral vinden in acties tegen het beleid van de socialistische regering-PAPANDREOU. Tegen het eind van 1985 werkten zij bijv. in diverse politiek getinte stakingen samen. Zij probeerden daarbij ook aanhangers van de socialistische partij die PAPANDREOU's huidige beleid niet links genoeg vinden, mee te krijgen.

Contact hersteld tussen Oostenrijkse en Chinese CP.

Op het gebied van de internationale partijbetrekkingen trok het herstel van het contact tussen de Oostenrijkse en de Chinese CP de aandacht. Dat gebeurde nog in oktober na een uitvoerig gesprek tussen de voorzitter van de Oostenrijkse CP, MUHRI, en een in Oostenrijk op bezoek zijnde delegatie van de CPCH, o.l.v. ZHU Liang, toen plv. hoofd, inmiddels hoofd van de afdeling buitenland van de CPCH.

Zoals bekend, heeft de CPCH inmiddels al met heel wat Westeuropese CP-en de relatie - verbroken in de jaren '60 n.a.v. het conflict tussen Moskou en Peking - hersteld. In eerste instantie beperkten de Chinezen zich daarbij tot die partijen die in de jaren '70 een vernieuwingsproces doormaakten en zich kritisch tegenover Moskou gingen opstellen, zoals de Italiaanse, Spaanse, Belgische en de Nederlandse CP. Sinds enige tijd gaat Peking echter een stap verder door ook met orthodoxe, star op Moskou gerichte CP-en de relatie weer op te nemen. Eerder in 1985 gebeurde dat al met de Portugese CP, die onmiskenbaar tot deze laatste categorie behoort. Nu was kennelijk de beurt aan de evenzeer in deze groep te situeren Oostenrijkse CP.

Electoral ontwikkelingen.

De laatste paar jaar valt er van het electorale front met een opmerkelijke regelmaat communistisch verlies te melden. Een dergelijk verlies viel ook tegen het eind van 1985 weer te registreren.

Bij algemene verkiezingen, half december op het Griekse deel van Cyprus liep de communistische partij, de AKEL, terug van bijna 33 naar 27,4%. Met die 33% had de AKEL op dat moment de hoogste electorale score van alle Westeuropese CP-en. Met haar ruim 27% staat zij momenteel tweede achter de PCI die rond de 30% zit.

De verkiezingen waren uitgelokt door de AKEL zelf, toen de partij in november haar eerder gegeven steun aan het minderheidskabinet-KYPRIANOU opzegde.

Verlies was er ook voor de Portugese CP, die in oktober jl. bij de verkiezingen voor het Portugese parlement al met een achteruitgang te maken kreeg (van 18 naar 15,5%*). Bij locale verkiezingen in december verloor de partij opnieuw en moest zij 7 burgemeestersplaatsen opgeven. Procentueel vallen deze locale verkiezingen overigens moeilijk met de eerdere parlementaire te vergelijken omdat in lokaal verband nogal eens afwijkende lijsten en lijstverbindingen optraden.

Het verlies van de Cypriotische en de Portugese CP bevestigt een al eerder gedane constatering, n.l. dat een ongunstige electorale ontwikkeling zich niet alleen manifesteert bij vernieuwingsgezinde CP-en of partijen waarbinnen over die vernieuwing onenigheid bestaat, maar ook bij partijen die strak en eensgezind aan de orthodoxe pro-Sovjetlijn vasthouden. AKEL en PCP zijn beide uitgesproken vertegenwoordigers van deze laatste categorie.

*Zie SBP-Focus B85/08 12 november 1985.